

บทที่ 4

ทฤษฎีสังคมไมตรีสัมพันธ์และสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์

สังคมเป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับบุคคล ทั้งนี้ก็เพราะว่าสังคมประกอบด้วยบุคคลที่อยู่ร่วมสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชนอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน และเนื่องจากสังคมมีชีวิตจิตใจนี้เอง จึงย่อมมีการเปลี่ยนแปลงปรับตัว ซ้ำบ้างเร็วบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของสังคมในที่สุดนั่นเอง

ในยุคปัจจุบันสังคมไทยของเรากำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ

ในมิติทางการเมืองการปกครอง สังคมไทยกำลังปรับเปลี่ยนจากสังคมแบบอัตตาธิปไตย ไปสู่สังคมแบบประชาธิปไตย

ในมิติทางเศรษฐกิจ-ประยุกต์วิทยา สังคมไทยกำลังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม และจากสังคมกำลังพัฒนาไปสู่สังคมที่พัฒนาแล้ว

ในมิติทางวัฒนธรรม สังคมไทยกำลังเผชิญหน้าอยู่กับความสับสนวุ่นวายของการเปลี่ยนแปลงระหว่างสังคมประเพณีนิยมกับสังคมสมัยนิยม

ในมิติทางสังคม สังคมไทยกำลังอยู่ในยุคของการเริ่มต้นพัฒนาสังคมแบบชนบท โดยดูเหมือนว่าจะมีเป้าหมายให้มีสภาพคล้ายสังคมเมือง

ในมิติทางจิตวิทยาสังคม สังคมไทยก็กำลังปรับเปลี่ยนจากสังคมไมตรีสัมพันธ์ไปสู่สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์

หนังสือเล่มนี้ได้พยายามวิเคราะห์ให้ท่านเห็นว่า สังคมไทยเดิมของเรามีลักษณะคุณสมบัติและธรรมชาติที่เน้นเรื่องสัมพันธ์ภาพทางจิตใจมากเพียงใด ดังจะเห็นได้ชัดจากการบงบอกของภาษาไทย ที่มีคำที่ขึ้นต้นและลงท้ายด้วยคำว่า “ใจ” อยู่อย่างมากมาย เช่นคำว่า “เกรงใจ” “ดีใจ” “เสียใจ” “เศร้าใจ” “น้ำใจ” “อุ่นใจ” “ใจดี” “ใจร้าย” “ใจง่าย” “ใจเร็ว” “ใจร้อน” “ร้อนใจ” “ใจเย็น” “เย็นใจ” “ใจกว้าง” “ใจแคบ” ฯลฯ แต่วัฒนธรรมที่เน้นจิตสัมพันธ์และ

อารมณ์ (สังคมไมตรีสัมพันธ์) กำลังถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เน้นการสัมพันธ์กันด้วยวัตถุและเหตุผล (สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์) เข้าครอบงำมากขึ้น

ความจริงสังคมทั้งสองแบบ กล่าวคือ แบบไมตรีสัมพันธ์และแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์ มีทั้งข้อดีข้อเสีย

ในขณะที่สังคมแบบไมตรีสัมพันธ์ซึ่งเน้นจิตสัมพันธ์และอารมณ์ มีผลดีในทางความโอปอ-อ้อมอารี มีมิตรไมตรีที่อบอุ่น แต่ก็มักจะไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งมักจะตรงกันข้ามกับสังคมแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์ ซึ่งเน้นวัตถุสัมพันธ์และเหตุผล ที่มักจะมีผลดีในการทำงาน แต่มักจะด้อยในทางมีมิตรไมตรีที่อบอุ่นเป็นกันเอง

สำหรับผู้เขียนเอง มีทรรศนะว่า สังคมไทยน่าจะพัฒนาไปสู่ทางสายกลางระหว่างสังคมสองชนิดนี้ โดยผนวกข้อดีเข้าด้วยกันและขจัดข้อเสียออกไป

สังคมที่สามารถผสมผสานสังคมสองแบบเข้าด้วยกันได้ น่าจะเป็น **สังคมแบบอารยประชาธิปไตย** ซึ่งท่านที่สนใจจะหาอ่านได้จากเรื่อง **“ทฤษฎีอารยประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนาชาติไทย”**

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสังคมไทยจะวิวัฒนาการไปในทิศทางใด สิ่งหนึ่งที่จะคงยืนยงเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยตลอดไปก็คือ **ความมีอิสระเสรีทั้งภายนอกและภายใน** ซึ่งจะคงสภาพอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยแสงแห่งธรรมส่องนำทางชีวิตและสังคมไทย

มนุษย์ เป็นสัตว์สังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก ฉะนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าสังคมของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการอุบัติขึ้นของมนุษย์ ตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์ มนุษย์และสังคมมนุษย์ได้มีพัฒนาการตามระดับของการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสิ่งแวดล้อม ในระยะแรก ๆ เทคนิควิทยาหรือความสามารถในการแก้ปัญหาของมนุษย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า แต่มาในระยะที่ความเจริญทางเทคนิควิทยาของมนุษย์เจริญมากขึ้น มนุษย์ได้รู้จักการปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมองความต้องการของตนมากขึ้นตามลำดับ

องค์ประกอบสำคัญที่เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์พัฒนาเทคนิควิทยาเพื่อจะหาทางเอาชนะสิ่งแวดล้อมก็คือสภาพสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ในภูมิภาคใดที่มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์แบบ “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” หรือเอื้อต่อเกษตรกรรม คนในภูมิภาคนั้นก็มักจะขาดความ

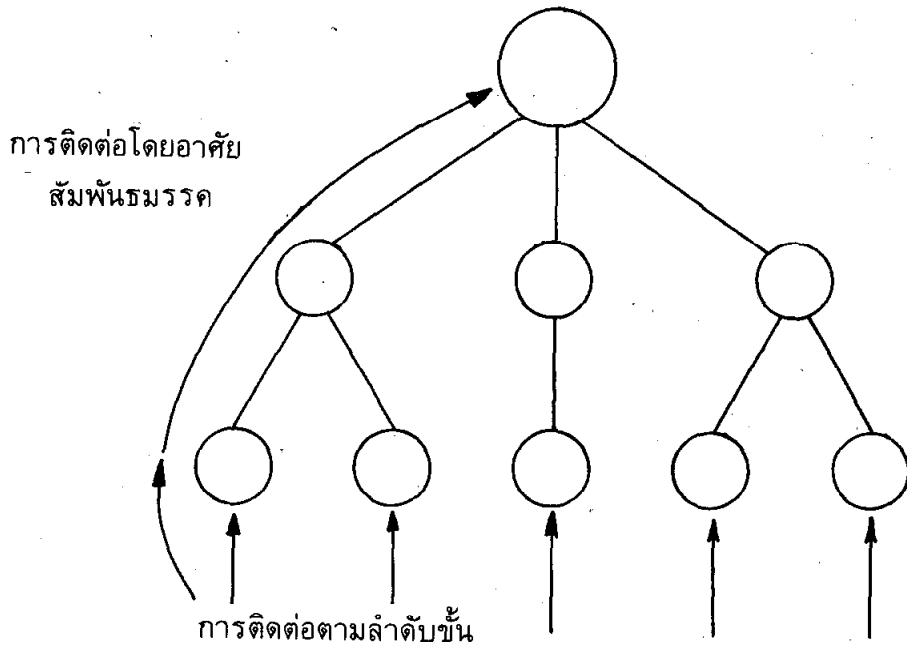
ขยันขันแข็ง ไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเองให้มีความสามารถที่จะเอาชนะธรรมชาติ เพราะไม่มีความจำเป็น ภูมิภาคประเภทนี้ส่วนมากมักจะอยู่รอบ ๆ บริเวณเส้นศูนย์สูตร แต่ถ้าสิ่งแวดล้อมนั้นทุรกันดารมากเกินไป ดังเช่นในสวนขั้วโลก มนุษย์ก็ไม่มีพลังพอที่จะเอาชนะธรรมชาติได้ เปรียบเหมือนการเรียนแก้ปัญหของเด็ก ถ้าปัญหานั้นยากเกินไปเด็กก็จะท้อถอย และถ้าปัญหายากเกินไปหรือไม่มีปัญหาก็จะขาดการทำทหายให้เด็กใช้ความพยายาม ฉะนั้น ปัญหาที่จะช่วยให้เด็กเกิดความพยายามและเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหามากที่สุดก็คือปัญหาที่มีความยากปานกลางที่เด็กพอมีหวังจะแก้ปัญหานั้นได้ ในสภาพของภูมิศาสตร์เศรษฐกิจก็เช่นเดียวกัน ภูมิภาคที่มีความเจริญมากที่สุดส่วนมากอยู่ในระหว่างขั้วโลกกับเส้นศูนย์สูตรหรือที่เรียกว่าเขตอบอุ่น คือไม่หนาวเกินไปหรือร้อนเกินไป

นอกจากนี้ สภาพทางภูมิศาสตร์ยังมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะอาชีพของคนในภูมิภาคต่าง ๆ ในบริเวณรอบ ๆ เส้นศูนย์สูตรภูมิภาคอากาศจะเอื้อต่อการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ส่วนในเขตอบอุ่นนั้นภูมิภาคอากาศจะเอื้อต่อการเกษตรน้อยลง จึงน่าจะทำให้เกิดการอุตสาหกรรมง่ายกว่าในเขตบริเวณเส้นศูนย์สูตร นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามรากศัพท์ของคำว่า “อุตสาหกรรม” มีความหมายตรงกับลักษณะที่มี “ความอุตสาหกรรม” มีความกระตือรือร้นของคนในเขตอบอุ่น

สภาพสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิพลที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของคน และลักษณะของสังคมในภูมิภาคต่าง ๆ ให้ต่างกันไป แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเมื่อบุคลิกภาพวัฒนธรรมและลักษณะสังคมของภูมิภาคใดเป็นอย่างไรมักคงสภาพอยู่เช่นนั้นตลอดไป บุคลิกภาพของคน วัฒนธรรมและลักษณะของสังคมย่อมมีพัฒนาการไปเรื่อย ๆ ตามความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและความเจริญของเทคนิควิทยา ตลอดจนอัตราและปริมาณของการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

ความแตกต่างของสังคมนั้นอาจจะเปรียบเทียบกันได้หลายทัศนะ เช่น เมื่อพิจารณาจากปริทัศน์ของเศรษฐศาสตร์ ก็จะได้สังคมเกษตรกรรมเปรียบเทียบกับสังคมอุตสาหกรรม จากปริทัศน์ของสังคมวิทยา ก็จะได้สังคมประเพณีนิยมเปรียบเทียบกับสังคมสมัยใหม่ หรือสังคมชนบทกับสังคมเมือง จากปริทัศน์ของรัฐศาสตร์ ก็จะได้สังคมอัตตาริปไตยเปรียบเทียบกับสังคมประชาธิปไตย แต่ในที่นี้จะเปรียบเทียบสังคมจากปริทัศน์ของจิตวิทยาสังคม โดยจะกำหนดเป็นความเชื่อเบื้องต้นไว้ว่า

1. สังคมทุกสังคมย่อมมีพัฒนาการ
2. พัฒนาการของสังคมขึ้นอยู่กับ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และเทคนิควิทยาเป็นพื้นฐาน
3. พัฒนาการของสังคมย่อมต้องใช้เวลา มาก เพราะเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ทั้งระบบใหญ่และระบบย่อย ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม สัมผัสสัมพันธ์กันดูการทำงาน ของเครื่องนาฬิกา
4. พัฒนาการของสังคม จึงย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาบุคลิกภาพของ คนในสังคมนั้น
5. พัฒนาการของสังคมย่อมอยู่ในพิสัยของหลายมิติ
6. พิสัยของมิติทางจิตวิทยาสังคมนั้น เริ่มจากสังคม“ไมตรีสัมพันธ์”ไปสู่สังคม“สัมฤทธิ์สัมพันธ์” และ “สังคมอารยสัมพันธ์”
7. พัฒนาการของสังคมสามารถจะอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ในพิสัยนี้ได้ ขึ้นอยู่กับสถานภาพ ของพัฒนาการของสังคมนั้น
8. โดยทั่ว ๆ ไปสังคมที่กำลังพัฒนาจะเคลื่อนจากไมตรีสัมพันธ์ไปสู่สัมฤทธิ์สัมพันธ์ สังคม“ไมตรีสัมพันธ์”ในที่นี้หมายถึงสังคมที่เน้นความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลซึ่งอาศัยความมีไมตรีโอบอ้อมอารีเป็นการสร้างและธำรงไว้ไมตรีสัมพันธ์เป็นทั้งมรรคและผล ในส่วนที่เป็นมรรค ได้แก่ การใช้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยสัมพันธมรรค (Affiliative Path) เป็นสื่อ นำไปสู่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งอภิสิทธิ์โดยเร็ว ในภาษาพูดเรียกว่า “การมีเส้นสาย” หรือมี “บัตรแข็ง” ซึ่งพอจะสรุปเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบการติดต่อกับหน่วยงานตามปกติของลำดับชั้นกับการติดต่อโดยอาศัยสัมพันธมรรค

จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นได้ว่าประชาชนทั่วไปที่ไปติดต่อกับหน่วยงานนั้นมีทางอยู่สองทางใหญ่ ๆ กล่าวคือ ไปติดต่อตามลำดับชั้นของหน่วยงานเช่นที่ควรจะเป็น กับการไปติดต่อโดยอาศัยสัมพันธมรรค ซึ่งมีผลแตกต่างกันมาก ในวิธีแรกผู้ไปติดต่อจะต้องเสียเวลารอคอยและอาจประสบกับความไม่สะดวกต่าง ๆ ส่วนในวิธีหลังนั้นผู้ไปติดต่อจะได้รับบริการด้วยความรวดเร็วและได้รับความสะดวกต่าง ๆ ฉะนั้น ในสังคมไมตรีสัมพันธ์ การรู้จักเจ้าใหญ่นายโตหรือรู้จักคนไว้มาก ๆ จะช่วยให้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากและรวดเร็ว

สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ ในที่นี้หมายถึง สังคมที่เน้นค่านิยมของสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก มุ่งประสิทธิภาพในการทำงาน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพ กล่าวคือเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้ได้ผลดีเยี่ยม พยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง บุคลิกภาพชนิดนี้นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน David C. McClelland ได้วิจัยพบว่าเป็นบุคลิกภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ลักษณะเปรียบเทียบของ สังคมไมตรีสัมพันธ์ กับ สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ กล่าวโดยสรุปมีดังต่อไปนี้ คือ

เปรียบเทียบระบบโครงสร้างของสังคมไมตรีสัมพันธ์กับสังคมสัมฤทธิสัมพันธ์

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิสัมพันธ์
1. ระบบสังคมเศรษฐกิจ	ประเพณีนิยม, กสิกรรม	สมัยใหม่, อุตสาหกรรม
2. ระบบความเชื่อและค่านิยม	<ul style="list-style-type: none"> - เชื่อในพรหมลิขิต - เชื่อโดยประสบการณ์ - เชื่อในความไม่เท่ากันของมนุษย์และสิทธิมนุษยชน - นิยมความเคารพในระบบอาวุโส - นิยมการเมืองอภิสิทธิ์ - นิยมการถ่อมตัว - นิยมความเสียสละ - นิยมการประณีตประนอมแบบ "ไม่เป็นไรลืมเสียเถิด" - นิยมน้ำใจ - จิตนิยม 	<ul style="list-style-type: none"> - เชื่อในอัตตลิขิต - เชื่อโดยหลักเหตุผล - เชื่อในความเท่าเทียมกันของการเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน - นิยมความเคารพในหลักความเสมอภาค นิยมความเคารพในสิทธิและเอกศักดิ์ของบุคคล - นิยมการแสดงตนตามความสามารถ - นิยมความยุติธรรม - นิยมความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย - นิยมน้ำเงิน - วัตถุนิยม
3. ระบบการเมืองการปกครอง	- รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางในลักษณะของระบบเผด็จการ	- กระจายอำนาจในลักษณะของระบบประชาธิปไตย
4. ระบบโครงสร้างทางอำนาจ	- อำนาจลดหลั่นกันแบบขั้นบันได	- อำนาจเท่าเทียมกันเป็นส่วนใหญ่ มีลดหลั่นกันบ้างตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้ทำหน้าที่แทนตน

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์
5. ระบบการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการสื่อสาร ส่วนมากเป็นระบบปิด และระบบทางเดียว ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับสังคม เพราะเกรงกลัวอาวุโส กลัวจะเสียหน้า และเกรงกลัวการลงโทษทางสังคม จึงมีความเชื่อว่า“พูดไปสองไพเบี้ย รู้ไว้หนึ่งเสียตำลึงทอง” ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันน้อย ไม่เพิ่มพูนความรู้และข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหา ขาดการประสานงานที่ดี เกรงกลัวการประเมินผล ทำให้งานหย่อนประสิทธิภาพ และไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร - เนื้อหาสาระของการสื่อสารเน้นหนักในทางส่งเสริมสร้างสัมพันธภาพทางอารมณ์และสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการสื่อสารเป็นแบบเปิด และแบบสองทางทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ ทำให้เพิ่มพูนความรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหา ทำให้มีการประสานงานที่ดี มีการประเมินผลงาน ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน - เนื้อหาสาระของการสื่อสารเน้นหนักในทางข้อคิด ข้อเสนอเทศ
6. ระบบโครงสร้างของกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบบทบาทในครอบครัว บิดามารดามีอำนาจเด็ดขาด เห็นอบุตรของตน บุตรมีหน้าที่เคารพเชื่อฟัง อยู่ในโอวาทของบิดามารดา และมีความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบบทบาทในครอบครัว บิดามารดาสัมพันธ์กับบุตรโดยการใช้เหตุผล และ การโอนอ่อนผ่อนปรนในลักษณะของพี่เลี้ยง โดยเน้นการส่งเสริมให้เกิดวินัยในตนเอง ส่วนบุตรก็มีหน้าที่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และฝึกการเป็นผู้รับผิดชอบตนเอง ต่อบุคคลในครอบครัว และต่อผู้อื่น

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์
	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบบทบาทในโรงเรียน ครูเป็นผู้มีอำนาจเต็มที่ ในการสั่งสอนศิษย์ ส่วนนักเรียนมีหน้าที่เคารพเชื่อฟังครู แสดงความกตัญญูกตเวทิต่อครู และคอยรับการถ่ายทอดความรู้จากครู - ระบบบทบาทในที่ทำงาน ผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการตัดสินใจ และการควบคุมโดยสมบูรณ์ ลูกน้องมีหน้าที่คอยรับคำสั่งและปฏิบัติตาม - ปทัสถานของกลุ่มเน้นการเคารพในระบบอาวุโส ความกตัญญูรู้คุณ ความเกรงใจ การรักษาหน้าและการว่าอะไรว่าตามกัน - เป้าหมายของกลุ่ม มุ่งความสามัคคีกลมเกลียว เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในทางอารมณ์ และสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบบทบาทในโรงเรียน ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนมี พัฒนาการทางปัญญาธรรม และจริยธรรม ส่วนศิษย์มีหน้าที่ร่วมมือในกิจกรรมการเรียน และเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยการค้นคว้าด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ - ระบบบทบาทในที่ทำงาน ผู้บังคับบัญชามีลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยการกระจายอำนาจในการบริหาร และการตัดสินใจ ส่วนผู้น้อยมีหน้าที่ร่วมวางแผนงาน และมีความรับผิดชอบต่อหน่วยงานของตน - ปทัสถานของกลุ่มเน้นการเคารพซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสรีภาพในทางความคิด และการแสดงออกในทางริเริ่มสร้างสรรค์ - เป้าหมายของกลุ่มมุ่งการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างดีเยี่ยม

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์
<p>7. ระบบสัมพันธ์ ภาพระหว่าง บุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการบริหารงานในกลุ่ม ผู้นำซึ่งส่วนมากเป็นผู้มีอาวุโสเป็นผู้ตัดสินใจ ผู้วางแผน และสั่งการให้ผู้น้อยปฏิบัติตาม โดยที่ผู้น้อยไม่มีส่วนในการวางแผนด้วย การบริหารงานเป็นแบบรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง และไม่ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา ส่วนมากใช้ประสบการณ์ และความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นำเป็นวิธีสำคัญในการแก้ปัญหา การรวมกลุ่มทำงานมีลักษณะชั่วคราว - พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน - กลัวการถูกทอดทิ้ง - มีความจงรักภักดีต่อกลุ่มเล็ก - ใช้เกณฑ์เครือญาติและสัมพันธ์ภาพ ในการส่งเสริมความก้าวหน้า - กลัวการเสียหน้า และการประเมินผลจึงมักหย่อนประสิทธิภาพ - เน้นการเสียสละซึ่งกันและกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการบริหารงานในกลุ่ม ผู้นำและผู้ตามตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงาน และวางแผนร่วมกันแล้วแบ่งงานกันทำ ตามความสามารถ และหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการประสานงานและการประเมินผลงานร่วมกัน การบริหารงานเป็นแบบกระจายอำนาจความรับผิดชอบ และใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาร่วมกัน การรวมกลุ่มทำงานมีลักษณะถาวร - ช่วยตัวเอง - กลัวความล้มเหลว - มีความจงรักภักดีต่อกลุ่มใหญ่ - ใช้เกณฑ์ความสามารถ และความเหมาะสม ในการส่งเสริมความก้าวหน้า - นิยมการวิพากษ์วิจารณ์ประเมินผล เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ - เน้นความยุติธรรมในการมีสัมพันธภาพ

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์
8. ระบบการอบรมเลี้ยงดูบุตร	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรมเลี้ยงดู มีรูปแบบเป็นอัตวิสัย - ใช้อารมณ์และประสบการณ์เป็นพื้นฐาน ในการฝึกอบรมวินัย โดยอาศัยการเตือนตีสงโทษ - การให้รางวัล และการลงโทษ ไม่เป็นระบบที่แน่นอน - เน้นการควบคุมภายนอก ด้วยอำนาจ - ฝึกให้ฟังผู้ใหญ่ ทั้งในการกระทำ ความรู้สึก อารมณ์ สังคม และสติปัญญา - เด็กมีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรมเลี้ยงดู มีรูปแบบเป็นวัตถุวิสัย - ใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการฝึกอบรมวินัยโดยไม่นิยมการเขี่ยนตีสงโทษ - การให้รางวัล และการลงโทษ ปฏิบัติเป็นระบบที่มีความคงเส้นคงวา - เน้นการควบคุมภายใน ด้วยวินัยในตนเอง - ฝึกให้ฟังตนเองทั้งในการกระทำ ความรู้สึก อารมณ์ สังคมและสติปัญญา - เด็กมีบุคลิกภาพแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์
9. ระบบบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ - เกรงใจ - แสวงหามิตรไมตรีจิต - มุ่งปัจจุบัน - สนองความต้องการด้วยมติ “สิบเบี้ยใกล้มือกว่าไว้ก่อน” - อ่อนน้อมถ่อมตน - ประณีประนอมและให้อภัย - อดทนต่อปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประหยัด รู้จักค่าของเงิน และใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ - เปิดเผยตรงไปตรงมา - แสวงหาความสำเร็จในชีวิต - มุ่งอนาคต - สนองความต้องการด้วยมติ “อดเปรี้ยวไว้กินหวาน” - แสดงความสำคัญของตนตามฐานะ - ยุติธรรมตามหลักและกฎเกณฑ์ - พยายามแก้ปัญหา

ระบบ	สังคมไมตรีสัมพันธ์	สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์
	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่นิยามอำนาจของการควบคุมจากสิ่งภายนอก - ตัดสินใจโดยอาศัยประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิด ของตนเองเป็นหลัก - ชอบทำตามอย่าง - ไม่ค่อยจริงจังต่อชีวิต และการงาน “ไม่เป็นไร” - นิยมความสบายใจ ความสุขทางจิตใจ ในแนววิถีชีวิต แบบจิตนิยม 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในอำนาจการควบคุมของตนเอง - ตัดสินใจโดยอาศัยหลักการ และข้อมูล - ชอบริเริ่มสร้างสรรค์ - จริงจังต่อชีวิต และการงานโดยเน้นหลักประสิทธิภาพ - นิยมความสุขทางวัตถุ ตามแนววิถีชีวิตแบบวัตถุนิยม

ระดับสังคม

ความแตกต่างในระบบค่านิยม

ในเรื่องของค่านิยมหรือด้านอารมณ์ ในมิติทางจิตวิทยาของระดับสังคม สังคมไมตรีสัมพันธ์ นั้นเป็นสังคมแบบประเพณีนิยม มีความเชื่อในพรหมลิขิตเป็นอันดับแรก ผลของค่านิยมดังกล่าวก่อให้เกิดความยากลำบากในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เพราะค่านิยมดังกล่าวถือว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต หรือความเป็นไปของสังคมเอง เป็นผลมาจากความคิดที่ว่า สิ่งแวดล้อมเป็นนายของคนมากกว่าคนจะเป็นนายของสิ่งแวดล้อม ส่วนสังคมที่เรียกว่าสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้นเชื่อในเรื่องของอัตลิติต และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีความคิดว่าคนเป็นนายของสิ่งแวดล้อม

รากฐานของค่านิยมแบบไมตรีสัมพันธ์นั้นมาจากประสบการณ์ ส่วนรากฐานของค่านิยมของสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้นมาจากเหตุและผล คือ ถ้าหากผู้ใหญ่บอกเด็กว่าสิ่งนี้นะดีจึงทำเถิด ถ้าเด็กย้อนถามว่าทำไมจึงดี ผู้ใหญ่จะบอกว่า “หนอยยังมาถามอีก ฉันทอบน้ำร้อนมาก่อนรอนะ” คือ อ้างประสบการณ์ที่มีมาก่อน โดยถือว่าประสบการณ์นั้นเป็นเกณฑ์ที่ใช้ได้ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะในอดีตการแสดงผลพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลดี โดยที่อาจรู้เหตุผลหรือไม่รู้ก็ตาม จึงทำให้คิดว่าในปัจจุบันการแสดงผลพฤติกรรมนั้นก็ควรจะให้ผลดีเหมือนเดิม แต่สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์เน้นเหตุผล เพราะว่าการประสบการณ์ในอดีตอาจดีในอดีต แต่ในปัจจุบันไม่ดีก็ได้ ดังนั้นจึงนิยมอ้างเหตุผลมากกว่าอ้างประสบการณ์

ความแตกต่างในระบบโครงสร้างของสังคม

ระบบโครงสร้างของสังคมไมตรีสัมพันธ์ เป็นระบบที่ลดหลั่นกันเป็นขั้น ๆ หรืออาจเรียกว่าระบบเจ้าขุนมูลนาย เห็นได้จากสรรพนามที่ใช้ เช่น ของไทยสรรพนามแทนตัวเรามีมากกว่า 20 ตัว แต่สังคมแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์ความแตกต่างดังกล่าวมีน้อยมาก เขาเน้นความเสมอภาค เห็นได้จากสรรพนามที่เขาใช้ สรรพนามแทนตัวเราคือ I แทนอีกคนหนึ่งคือ You อาจเรียกได้ว่าสังคมไมตรีสัมพันธ์นั้น มีแนวโน้มหนักไปทางอัตตาริปไตยก่อนข้างเผด็จการ ส่วนสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้นมีแนวโน้มไปทางประชาธิปไตย

ความแตกต่างในระบบสื่อสาร

ระบบที่สำคัญอีกระบบหนึ่งคือ ระบบสื่อสาร จะเห็นว่าสังคมไมตรีสัมพันธ์มีระบบสื่อสาร

เป็นระบบปิด ระบบปิดในที่นี้หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคลไม่เป็นไปอย่างมืออิสระ ทั้งในด้านความคิด การตีพิมพ์ สาเหตุมาจากความกลัว ความกลัวมาจากอำนาจที่สูงกว่า ส่วนสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้น มีระบบการสื่อสารแบบระบบเปิด คือ มืออิสระในด้านความคิด สิ่งพิมพ์ มีข้อเท็จจริงอันหนึ่งว่า ความกลัวเป็นอุปสรรคต่อความคิด การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการตัดสินใจของบุคคล และผลของความกลัวก็คือต้องแก้ปัญหาและตัดสินใจ โดยอาศัยอำนาจของสิ่งแวดล้อมภายนอก จึงทำให้รากฐานค่านิยมของสังคมไมตรีสัมพันธ์เป็นแบบประเพณีนิยม เชื้อเรื่องพรหมลิขิต ซึ่งรากแก้วของค่านิยมนี้ อาจเป็นความกลัวหรือความไม่รู้ หรือเป็นส่วนประกอบย่อยส่วนหนึ่งที่พุทธศาสนาเรียกว่าอวิชชาก็เป็นได้

ระดับกลุ่ม

ความแตกต่างในระบบค่านิยม

สังคมไมตรีสัมพันธ์มีความโอบอ้อมอารีเป็นลักษณะสำคัญ เช่น ในสังคมชนบทของไทย ถ้าหากไปเยี่ยมเขาเขาจะเลี้ยงดูปูเสื่อเป็นอย่างดี แต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นี้ถ้าใช้เกินขอบเขตของมัน ความเอื้อเฟื้อดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เพราะความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับระบบราชการจะกลายเป็นการเล่นพวกเล่นพ้อง เช่น เรามีตำแหน่งมีอำนาจใจจรรยาการอยากให้อาญาตราสบาย และนำเอาญาติของเราเข้ามาในตำแหน่งนั้นโดยไม่มีการสอบแข่งขัน ซึ่งเป็นการขาดความยุติธรรม เป็นคอร์รัปชันอย่างหนึ่ง ทำให้เสียประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่วนสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มีความเป็นอิสระในแต่ละคนมาก คนจึงมีความเป็นกันเองน้อย และความโอบอ้อมอารีจึงมีน้อยด้วย

ลักษณะอีกประการหนึ่งคือ การพึ่งพาอาศัยกัน สังคมไมตรีสัมพันธ์มีการพึ่งพาอาศัยกันในระดับสูงมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความโอบอ้อมอารีที่อยู่ในระดับสูง ประกอบกับความเกรงใจอันเป็นค่านิยมที่คนไทยถือว่าเป็นสมบัติผู้ดี และเป็นค่านิยมทั้งในระดับบุคลิกภาพ ระดับกลุ่ม และระดับสังคม ส่วนสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มีการพึ่งพาอาศัยกันในระดับต่ำ เพราะเขาเน้นความอิสระในแต่ละบุคคลทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และแรงจูงใจมาก ซึ่งความอิสระดังกล่าวประกอบกับลักษณะเป็นคนใจกว้าง เห็นแก่ส่วนรวมและส่วนตัวในอัตราปานกลาง ทำให้ประสิทธิภาพของคนในกลุ่มดีขึ้น ทั้งในด้านความคิดวางแผนงาน การร่วมงาน การประสานงาน การดำเนินงาน และการประเมินผลงาน

ความแตกต่างในเรื่องจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

ความแตกต่างระหว่างบุคคลลาธิษฐานกับธรรมมาธิษฐาน สังคมไมตรีสัมพันธ์นั้นมักจะยึดผู้นำเป็นหลักมากกว่ายึดหลักการของการทำงานนั้น ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นผู้มีอำนาจประกอบกับค่านิยมอาวุโส ในสังคมไมตรีสัมพันธ์ที่เน้นผู้นำทำหน้าที่พ่อปกครองลูก ผู้น้อยจึงจำเป็นต้องเคารพยำเกรงเชื่อฟังคนผู้นั้น เมื่อคนผู้นั้นยังบริหารงานอยู่ก็ยังคงดำเนินไปได้ แต่ถ้าคนผู้นั้นพ้นตำแหน่งสิ้นอำนาจไป คนที่ยึดผู้นำมากกว่าหลักการก็พลอยสิ้นอำนาจไปด้วย ทำให้องค์กรกระส่ำระสายต้องหาผู้นำใหม่หาคนทำงานใหม่ และหลักการมักจะเปลี่ยนไปเมื่อผู้นำเปลี่ยนไป ในทางตรงข้ามสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้นยึดในหลักการธรรมมาธิษฐานมากกว่า คือใช้หลักการและอุดมการณ์เป็นเป้าประสงค์ขององค์การของสถาบัน ทุกคนจะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว แม้วบุคลจะหมดอำนาจไป แต่หลักการก็ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป เช่น ในสมัยเคนเนดีถูกลอบสังหาร จะเห็นว่าถึงแม้ตัวบุคคลจะตายไปแล้วชาวอเมริกันก็ยังบอกว่าหลักการของเขายังคงอยู่และจะช่วยส่งเสริมกันต่อไปเรื่อย ๆ

ระดับบุคคลหรือระดับบุคลิกภาพ

ในด้านระบบความคิด (cognitive system) บุคลิกภาพในสังคมไมตรีสัมพันธ์มักจะมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำกว่าบุคลิกภาพในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์เป็นศักยภาพสมองของบุคคลที่จำเป็นต้องอาศัยสภาพสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์เป็นตัวเร่งให้ศักยภาพดังกล่าวทำงานด้วย เหตุนี้สังคมที่ขาดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่จะเป็นตัวเร่งให้ความคิดสร้างสรรค์ทำงานดังเช่นสังคมไมตรีสัมพันธ์ทำให้คนหย่อนความคิดสร้างสรรค์ มีผลงานการวิจัยพบว่าบุคลิกภาพในสังคมไมตรีสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์น้อยกว่า บุคลิกภาพในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ (ประสิทธิ์, 2513) สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่ขัดต่อความคิดสร้างสรรค์ในสังคมไมตรีสัมพันธ์ ได้แก่ วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือสังคมประกิต (socialization) ซึ่งอบรมให้เก็บระงับ (inhibit) ไม่แสดงออกซึ่งความคิดที่ขัดกับผู้ใหญ่ ขัดกับกาลเทศะ ขัดกับแหล่งอำนาจทั้งของกลุ่มและสังคม แต่กลับส่งเสริมให้รางวัลกับผู้ที่ปฏิบัติตามลักษณะดังกล่าว อีกนัยหนึ่งส่งเสริมให้รางวัลกับพฤติกรรมที่ขัดต่อความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม ฉะนั้น ผลผลิตของวิธีการเลี้ยงดูบุตรดังกล่าวจึงกลายเป็นความคิดสร้างสรรค์ในทางลบไป หรือไม่มีความคิดเป็นตัวของตัวเอง จึงทำให้บุคลิกภาพในสังคมไมตรีสัมพันธ์ซึ่งเป็นผลจากการเลี้ยงดูบุตรดังกล่าว มีการพึ่งตนเองในระดับต่ำ (Low self - reliance) ต้องการพึ่งผู้ใหญ่ในระดับสูง มีความคิดว่าตนเองมีค่าน้อย และคิดว่าผู้ใหญ่มีค่ามาก ซึ่งลักษณะ

ดังกล่าวนอกจากจะเป็นผลจากสังคมประเภทแบบไมตรีสัมพันธ์แล้ว ยังเป็นผลจากระบบค่านิยมอาวูโสในระดับสังคมด้วย ส่วนบุคลิกภาพในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มักจะมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง เมื่อเทียบกับสังคมไมตรีสัมพันธ์

ทั้งนี้ เพราะสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มีสภาพแวดล้อมและสถานการณ์เป็นตัวเร้า และเร่งให้ความคิดสร้างสรรค์แสดงตัวออกมา และทำงานได้จนพัฒนาตัวความคิดของมันเองไปอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เป็นทั้งตัวเร้าและตัวเร่งก็คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดู ค่านิยมของสังคมซึ่งล้วนแต่ส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ให้รางวัลกับบุคลิกภาพที่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีการหักห้ามลบล้างความคิดกันด้วยอารมณ์ แต่ใช้หลักการของเหตุผลแทนสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ดังกล่าว จึงเป็นผลให้บุคคลในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มีการพึ่งตนเองในระดับสูง (High self - reliance) มีความคิดว่าตนเองก็มีค่า (High personal worth)

บุคลิกภาพในแง่ของเศรษฐกิจ

บุคลิกภาพในสังคมไมตรีสัมพันธ์อันหนึ่งในแง่เศรษฐกิจก็คือ ขาดการอดเปรี้ยวไว้กินหวาน (Delay of Gratification) ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการสะสมทุนที่นำไปทำกิจการต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพที่ขาดการอดเปรี้ยวไว้กินหวานมักจะทำการค้าไม่เจริญ ส่วนบุคลิกภาพแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้นมุ่งวางแผนเพื่อความสำเร็จในอนาคต จึงมักนิยมอดเปรี้ยวไว้กินหวาน

ระบบความรู้สึก (Affective system)

บุคลิกภาพในด้านความรู้สึกในสังคมไมตรีสัมพันธ์มักจะมีอารมณ์เกรงใจในระดับสูง อันเป็นผลมาจากระดับสังคมและระดับกลุ่ม เช่น ค่านิยมอาวูโสในระดับสังคม การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบหักห้ามการแสดงออกในระดับกลุ่ม จึงทำให้มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลด้วย พฤติกรรมของบุคคลในสังคมไมตรีสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างสุภาพเรียบร้อย สงบเสงี่ยม อ่อนโยน ระมัดระวัง เกรงใจ รู้จักกาลเทศะ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้สังคมยอมรับ จึงมีความต้องการเพื่อนมากและเป็นผลให้อุ่นอกต่อกัน ส่วนบุคลิกภาพแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้น มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความผูกพันกันทางเหตุผล และบทบาทมากกว่าอารมณ์

ระบบความมุ่งหวัง (Conative system)

บุคลิกภาพในสังคมไมตรีสัมพันธ์มีความต้องการมิตรภาพ ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากบุคคลอื่น หรือนัยหนึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่นหรือการยอมรับจากสังคม ความสัมพันธ์จึงเป็นไปตามเกณฑ์ของอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล ทำให้บุคคลขาดวินัยในตนเอง ส่วนบุคลิกภาพในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์มีความต้องการความสำเร็จแทนมิตรภาพ ฉะนั้นมิตรภาพของสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถ ความสัมพันธ์จึงเป็นไปตามเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทำให้บุคคลควบคุมตนได้ มีวินัยในตนเอง และเป็นคนแบบหนักเอาเบาได้

สรุปปัญหาของการพัฒนาสังคม

สังคมระบบเดิมของไทย	สังคมระบบประชาธิปไตย
<p>ก. ปรัชญาสังคม</p> <p>0. เชื่อในประสพการณ์และประเพณี</p> <p>1. คนเกิดมาไม่เท่ากัน ฉะนั้น สิทธิจึงแตกต่างกันไป</p> <p>2. แหล่งของอำนาจทั้งปวง คือ กลุ่มคนผู้มีอำนาจ</p>	<p>0. เชื่อในหลักของเหตุผล</p> <p>1. คนเกิดมามีสิทธิเท่ากัน ตามนัยแห่งกฎหมาย</p> <p>2. แหล่งของอำนาจทั้งปวงคือ ประชาชนทั้งหมด</p>
<p>ข. โครงสร้าง</p> <p>3. โครงสร้างของสังคมสลดหลั่นกัน ตามอำนาจที่เป็นมรดกตกทอดกันมา การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลเพื่อความเหมาะสมเป็นสิ่งทำได้ยาก</p>	<p>3. โครงสร้างของสังคมสลดหลั่นกัน ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากปวงชนให้ทำหน้าที่แทน และมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลได้ตามความเหมาะสม</p>

สังคมระบบเดิมของไทย	สังคมระบบประชาธิปไตย
<p>ค. ระบบค่านิยม</p> <p>4. นิยมความเคารพในระบบอาวุโส ผู้มีอาวุโสน้อยกว่าย่อมมีสิทธิและเอกศักดิ์น้อยกว่าผู้มีอาวุโสมาก อาวุโสเท่ากันย่อมมีเสรีภาพเท่ากัน ภราดรภาพมีในระดับอาวุโสทัดเทียมกันเท่านั้น</p> <p>ง. ระบบการสื่อสาร</p> <p>5. ระบบการสื่อสารเป็นแบบปิด เพราะเกรงกลัวอาวุโส การเสียหน้า และการลงโทษทางสังคม จึงมักเชื่อว่า “พูดไปสองไพเบี้ย รั่วไฉนเสียตำลึงทอง” ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันน้อย ไม่เพิ่มพูนความคิดเห็น ไม่เพิ่มพูนความรู้เพื่อแก้ปัญหา ขาดการประสานงานที่ดี เกรงกลัวการประเมินผล ทำให้ผลงานหย่อนประสิทธิภาพ</p>	<p>4. นิยมความเคารพในสิทธิ และเอกศักดิ์ของบุคคล นิยมในหลักของความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพ</p> <p>5. ระบบการสื่อสารเป็นแบบเปิด มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ ทำให้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา ทำให้มีการประสานงานที่ดี มีการประเมินผลงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน</p>
<p>จ. ระบบการทำงาน</p> <p>6. ในการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้นำและผู้ตามวางแผนตัดสินใจและแก้ปัญหา และสั่งการให้ผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามแผนนั้น ๆ โดยผู้ตามไม่มีส่วนในการวางแผนด้วย</p> <p>7. การปฏิบัติงานเป็นระบบรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง</p>	<p>6. ในการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้นำและผู้ตามประชุมวางแผนร่วมกัน แล้วจึงแบ่งงานกันไปทำ ตามความสามารถและความรับผิดชอบ</p> <p>7. การปฏิบัติงานเป็นระบบกระจายอำนาจ ให้แต่ละส่วนรับผิดชอบ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไป</p>

สังคมระบบเดิมของไทย	สังคมระบบประชาธิปไตย
<p>ฉ. ระบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก</p> <p>8. ไม่เน้นการฝึกให้พึ่งตนเอง เน้นให้พึ่งผู้ใหญ่ อบรมแบบให้ความปกป้องคุ้มครอง ให้ความรักแต่รักไม่เน้นการให้เหตุผล เน้นการเสียสละ</p> <p>ช. ระบบบุคลิกภาพ</p> <p>9. มีความเอื้อเฟื้อโอปออ่อนอารี เสียสละ มีความเกรงอกเกรงใจ มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูง มักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เน้นประสิทธิภาพในการทำงาน มักทำงานตามสบาย รักสนุก มุ่งหาความสุขในปัจจุบันแบบ “สิบเบี้ยใกล้มือ” ขาดการประหยัด-สะสมเงินไว้ลงทุน ขาดการวางแผนอนาคต และมักจะขาดวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไม่ค่อยสูง</p>	<p>8. เน้นการฝึกให้พึ่งตนเอง เน้นการให้อิสระภาพแก่เด็กตามวัยที่ควร เน้นให้เหตุผล และการให้ความรักความสนิทสนมแบบภราดรภาพ เน้นความเคารพในสิทธิของผู้อื่น และรักษาสิทธิของตนเอง เน้นความยุติธรรม</p> <p>9. มีวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และความมั่นใจในตนเองสูง เน้นประสิทธิภาพในการทำงาน มีจิตใจกว้างขวางยอมรับความคิดเห็นที่ต่างไปจากของตนเองได้ เป็นผู้มีความคิดอิสระ และมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถวางแผนสำหรับอนาคต เชื่อในหลักของเหตุผล และการแก้ปัญหาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์</p>

ระบบค่านิยมของประเทศที่กำลังพัฒนา

Gunnar Myrdal ได้ศึกษาวิจัยค่านิยมของการพัฒนา จากประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ และได้เขียนสรุปค่านิยมนี้ไว้ในหนังสือ “The Asian Drama” (Myrdal, 1968) ค่านิยมของการพัฒนา

ชุดนี้มีความคล้ายคลึงกับระบบค่านิยมของสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ และสังคมประชาธิปไตยอยู่มากค่านิยมเหล่านี้ส่วนใหญ่ปัญญาชนและอภิชน (elite) ของสังคมที่กำลังพัฒนายึดถือเป็นอุดมการณ์แห่งชาติ ส่วนประชากรที่เป็นมหาชนยังไม่ได้สัมผัสกับระบบค่านิยมใหม่ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ก. การนิยมเหตุผล (Rationality)

ค่านิยมนี้มีความเชื่อว่าการวางแผนและนโยบายต่าง ๆ ควรอาศัยการพิจารณาด้วยเหตุและผลเป็นเกณฑ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการนิยมใช้ปัญญาธรรม (Method of Intelligence) เป็นปัจจัยในการแก้ปัญหา ความจริงค่านิยมข้อนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของระบบสังคมประชาธิปไตย ในข้อนี้การพัฒนาของไทยยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เพราะขาดการวิจัย และระบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้คนได้ใช้ความคิด

ข. การพัฒนาและวางแผนเพื่อการพัฒนา (Development and Planning for Development)-

ความปรารถนาที่จะพัฒนาและการวางแผนเพื่อพัฒนาเป็นการแสดงออกของค่านิยมที่สืบเนื่องมาจากการนิยมเหตุผลในข้อต้น โดยมีความเชื่อว่าการพัฒนาจะขจัดสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาที่ไม่พึงปรารถนาได้ ในข้อนี้การพัฒนาของไทยได้ปฏิบัติอยู่ แต่ยังขาดประสิทธิภาพในการวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ค. การเพิ่มผลผลิต (Rise of Productivity)

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจก็คือ การเพิ่มผลผลิต ซึ่งเชื่อว่าจะนำความมั่งคั่งและมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นมาสู่ประชากรทั้งประเทศ ตลอดจนแก้ปัญหาต่าง ๆ ของการพัฒนาให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางของความอยู่ดีกินดีได้ในที่สุด ในข้อนี้การพัฒนาของไทยยังห่างไกลจากเป้าหมาย ส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาของเราไม่ค่อยได้ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และเกษตรกรของเรามีพื้นความรู้ไม่ดีพอ และอุปสรรคกับการพัฒนาที่ยังเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งยังขาดระบบการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ

ง. การยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น (Rise of Levels of Living)

รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชากร ซึ่งในประเทศไทยส่วนใหญ่คือเกษตรกรให้มีการกินดีอยู่ดี แต่ผลกลับปรากฏว่าประชากรส่วนใหญ่กลับยังมีความเดือดร้อน

ทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม

จ. ความเสมอภาคทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Equalization)

ความเสมอภาคทางสังคมนั้นเป็นค่านิยมของระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีส่วนขึ้นอยู่กับความเสมอภาคและตัดเทียมกันในทางเศรษฐกิจด้วย สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายมักจะไม่เสมอภาคทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญซึ่งผู้นำของประเทศเหล่านี้ตระหนักดีว่าเป็นอุปสรรคอันสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง อุปสรรคในข้อนี้มักจะทำให้การพัฒนาประเทศเกิดผลที่ไม่พึงปรารถนา กล่าวคือ คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น คนจนยิ่งจนลงไปอีกตามลำดับ ผลอันนี้การพัฒนาของไทยเราก็กำลังประสบอยู่ ผู้ที่รับเคราะห์กรรมในเรื่องนี้มากที่สุดก็คือ เกษตรกร

ฉ. การปรับปรุงสถาบันทางสังคมและทัศนคติ (Improved Institutions and Attitudes)

ความเชื่อเบื้องต้นของนักพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพก็คือ ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ตลอดจนบุคลิกภาพและทัศนคติของประชากร เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ในข้อนี้การพัฒนาของไทยนับว่ายังขาดอยู่มาก เนื่องจากหลายสาเหตุ แต่ที่สำคัญนั้นน่าจะเป็นเพราะเรายังขาดผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการพัฒนาสังคมเข้าไปร่วมในการวางแผนพัฒนาประเทศ ตลอดจนการขาดการวิจัยและข้อมูลที่จะจำเป็นสำหรับการวางแผนที่ยากยิ่งอันนี้ บุคลิกภาพแบบใหม่ที่คาดว่าจะเอื้อต่อการพัฒนา มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความมีประสิทธิภาพ
2. ความขยันขันแข็ง
3. ความเป็นระเบียบ และมีวินัย
4. ความตรงต่อเวลา
5. ความมั่งคั่ง
6. ความซื่อสัตย์สุจริต
7. การใช้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อกระทำการต่าง ๆ
8. ความพร้อมที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

9. ความตื่นตัวต่อการแสวงหาโอกาสที่พึงได้จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ
10. ความกระตือรือร้นและสร้างสรรค์
11. ความมีเอกศักดิ์และมั่นใจในตนเองรวมทั้งการพึ่งตนเอง
12. ความรับผิดชอบและร่วมมือทางสังคม
13. ความสามารถในการอดเปรี้ยวไว้กินหวาน

คุณลักษณะเหล่านี้ดูเหมือนว่าเกษตรกรและประชากรของไทยยังมีน้อยมาก และถ้าต้องการจะปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ให้กับประชากร ก็จำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามระดับ คือ การศึกษาอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ถูกวิธีเพื่อปลูกฝังลักษณะเหล่านี้ที่บ้าน (Home Education) การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่จัดให้มีขึ้นใหม่ในโรงเรียนทุกระดับ (School Education) และการศึกษาสำหรับมหาชนโดยผ่านสื่อมวลชน (Mass Education)

ข. การผนึกกำลังการบริหารและการปกครองประเทศ (National Consolidation)

หลักการในข้อนี้คือความพยายามของรัฐบาลที่จะบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดระบบการปกครองให้สอดคล้องประสานงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเต็มที่ต่อการพัฒนาประเทศ ในข้อนี้การพัฒนาของไทยยังไม่สามารถจะบรรลุได้เนื่องมาจากปัญหาของการประสานงาน และการสื่อสารในระบบการบริหารแบบรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง

ข. เอกราชของชาติ (National Independence)

การธำรงรักษาเอกราชไว้ และความมั่นคงแห่งชาติเป็นอุดมการณ์ที่ทุก ๆ ประเทศเทอดทูนไว้ในอันดับสูงสุด ขณะนี้ประเทศไทยกำลังถูกคุกคามจากภัยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อยู่รอบด้าน รัฐบาลหวังว่าการพัฒนาชนบทจะสามารถสร้างกำแพงธรรมชาติขึ้นกีดกันภัยอันนี้ได้

ณ. การจัดระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย (Political Democracy)

ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนมากตั้งปณิธานไว้ว่าจะปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะประชาธิปไตยเป็นทั้งระบบทางการเมือง สังคม กลุ่ม และบุคลิกภาพ จึงจำเป็นต้องใช้เวลานานในการพัฒนาระบบเหล่านี้ อย่างประสานสัมพันธ์กัน

๓. ประชาธิปไตยจากรากแก้ว (Democracy at the Grass Roots)

ความพยายามของประเทศที่กำลังพัฒนาที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้ฝึกความเป็นประชาธิปไตย โดยการรู้จักปกครองตนเองและมีความรับผิดชอบทางสังคม ในปัจจุบันการพัฒนาของไทยพยายามส่งเสริมหลักการนี้ด้วยการจัดให้มีสภาตำบลและการอบรมการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ผลยังห่างไกลเป้าหมายมาก

๔. วินัยทางสังคมกับการวางแผนแบบประชาธิปไตย (Social Discipline VS Democratic Planning)

วัฒนธรรมของประเทศด้อยพัฒนามักจะเป็นแบบชนิอ่อนน้อมยอม (The Soft States) มีผลทำให้การวางแผนเพื่อพัฒนาตามรูปแบบของประชาธิปไตยได้ผลน้อย ทั้งนี้เพราะขบวนการแห่งประชาธิปไตยต้องอาศัยประชาชนที่มีวินัยทางสังคม กล่าวคือ มีวินัยในตนเองเกี่ยวกับเรื่องการเคารพกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ของสังคม ในข้อนี้เราจะเห็นได้ว่าการพัฒนาของไทยยังประสบปัญหาอยู่มาก ประชากรของเรายังคุ้นเคยอยู่กับการทำอะไรตามอำเภอใจตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติตนในสังคมแบบเดิม

หนังสืออ้างอิง

1. ประสิทธิ์ บัวคดี : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนไทยกับนักเรียนอเมริกัน.
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2513
2. Gunnar Myrdal "The Asian Drama" New York : Pantheon Press, 1968.